

Slovenski dom

Štev. 189. V Ljubljani, v petek, 21. avgusta 1942-XX. Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Bollettino n. 815

Un colpo di mano inglese sventato sul fronte d'Egitto

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:
Il nemico ha tentato nel settore settentrionale del fronte dell'Egitto, un colpo di mano prontamente sventato; l'avversario è stato costretto a ritirarsi lasciando alcuni morti sul terreno.
Vivaci scontri aerei hanno condotto all'abbattimento di 8 velivoli britannici da parte dei cacciatori italiani e germanici.
Un nostro aereo non è rientrato alla base.
L'Isola di Malta è stata ripetutamente attaccata dai bombardieri dell'Asse; in combattimento la caccia tedesca distrusse un »Beaufighter« e sei »Spitfire«.

Uradno vojno poročilo št. 815 Angleški sunek na egiptovskem bojišču odbit

Sovražnik je na severnem odseku egiptovskega bojišča poskušal s sunkom, ki pa je takoj spodletel. Nasprotnik je bil prisiljen umakniti se in je na bojišču pustil nekaj mrtvih.
Zivahni letalski spopadi so privedli do sestrelitve 8 angleških letal po italijanskih in nemških lovcih.
Eno naše letalo se ni vrnilo v oporišče.
Osmi bombniki so znova napadli otok Malto.
Nemški lovci so v boju uničili 1 angleško letalo vrste »Beaufighter« in šest letal vrste »Spitfire«.

Nemški obračun z angleškimi in ameriški razlagami izkrcanja pri Dieppu

Berlin, 21. avgusta. s. Kakor je bilo pričakovati, vzdržuje anglosaška propaganda trditve, da »Glavni zavezniški stan za kombinirane operacije ni imel z napadom namena poskušati vdora v Evropo, kajti zgodaj zjutraj je bilo naznanjeno francoskemu ljudstvu, naj ne sodeluje z zavezniškimi četami in naj se ne izpostavlja nevarnosti nemških represalij. Ne gre za poskus vdora, ker se je nastop razvijal po določenem sporedu in ker so se čete vrnile le s šestminutno zamudo z ozirom na vnaprej določen čas. Seveda vztrajajo pri trditvi, da je nastop požel zelo velik uspeh in da so bile dobljene posebno važne izkušnje. Med drugim zatrjuje, da so točno preizkusili posebne naprave za izkrcavanje oklepnih vozil. Toda berlinski listi pikro pristavljajo, da predstavlja žrtvovalne 1500 ujetnikov, več sto mrtvih, ducat ladij in trideset oklepnih vozil zadnji in edini preostanek vojaškega ugleda »združenih narodov« za morebitne bodoče podobne poskuse.
Toda stvar bi se bila mnogo, mnogo slabše končala, če bi zavezniški poslali večje sile in bi poskušali ostati v Franciji več kakor deset ur.
Da je bil napad na hitro roko uprizarjen, pa se vidi iz poročila agencije Reuter, ki pravi, da poveljnik in pripravilavec velikega izkrcavalnega napada, lord Mountbatten, že deset mesecev organizira invazijski zbor.
Krivdo za vse skupaj nosi Stalin, ki ga tare strašna nuja. Organizacija pa še ni bila dokončana in zato je moral biti izkrcavalni poskus uprizarjen na hitro roko. Značilna je pripomba agencije Reuter, da je lord Mountbatten neposredno podrejen Churchill in le njemu je odgovoren za vse svoje delo. Ni treba biti prerok, da se lahko ve, da je temu podmiralju prihranjena ista usoda, ki je pred tremi dnevi zadela drugega angleškega vojaškega veleuma, namreč generala Auchinlecka.
V sredo zjutraj je moskovski radio v posebni

Letalska nevarnost ob vzhodni avstralski obali

Tokio, 21. avgusta. s. Avstralsko uradno poročilo iz Sidneyja naznanja, da so večeraj zjutraj imeli znamenje za letalsko pripravljenost v Brisbanju ter še v dveh mestih ob avstralski vzhodni obali. Tudi ministrski predsednik Curtin, ki je prav te-

Angleška poročila o izkrcanju v Dieppu

Stockholm, 21. avg. s. Ves londonski tisk seveda govori o napadu na Dieppe. Kakor javlja britansko časopisje, je pri tem napadu sodelovalo okrog 10.000 mož, od katerih je bila tretjina Kanadcev, ostane pa so tvorili Angleži, Amerikanci, majhen del pa pristiže generala De Gaulle. Napad je osebo vodil admiral lord Mountbatten. Zanimivo je vedeti, da je moskovski radio v zgodnjih jutranjih urah govoril o napadu in preden se je pridružil londonskemu radiu in naslavljal na francosko ljudstvo posebno poslanico, je ta radio vzpodbujal Francoze z gorečimi besedami in zatrjeval, da je to začetek drugega bojišča v Evropi. Da je napad na Dieppe v tesni zvezi s potovanjem Churchilla v Moskvo in s konferenco v Kremlju, tega tudi londonski tisk ni tajil. Pač pa listi zamolčujejo, da je bil diepski spokus le izhod iz zadrege, kajti sovjetski pritisk na moskovski konferenci je bil tako hud, da je skoraj sličil ultimatu.

Naročajte Slovenski dom!

Potek ponesrečenega angleškega izkrcanja na francoski obali

Nemški uradni podatki o izkrcanju v varstvu naravne in umetne megle, o bojih okoli mesta Dieppa ter o prvi preskušnji nemške obrežne obrambe — Hudi boji ob napredovanju med Volgo in Donom

Hitlerjev glavni stan, 21. avgusta. Nemško vrhovno poveljstvo je večeraj objavilo naslednje podrobnosti o strahotnem porazu, ki so ga Angleži doživeli pri Dieppeu:
Ob zori 19. avgusta so nemške oglednice ob obalah Rokavskega preliva pri Dieppeu opazile, da je na visokem morju skupina nemških ladij v boju z Angleži. Ta slika, ki ni bila nič kaj izredna, pa se je kmalu nato spremenila, zakaj nenadoma so številna angleška letala v nizkem poletu napadla obalo in mesto Dieppe samo ter okraje na obeh straneh mesta.
Letala so metala bombe. Nemci so takoj dali znamenje za pripravljenost, čete so se namestile po postojankah, topovi so bili naravnani in strelski jarki so se polnili z oboroženimi vojaki, nakar se je vnel boj. Medtem so angleške križarke in rušilci v zavetju umetne megle, ki je še zgostila naravno megle, leželi nad morjem v ranih urah tega jutra, z morja sipali topovski tovor na mesto in obalo.
Ob varstvu dvojne megle se je angleškim napadalnim ladjam, torpedovkam ter številnim čolnom za izkrcanje posrečilo dospeti prav pred pristanišče, a nemško topništvo jih je lahko takoj sprejelo z ognjem. V zavetju umetne megle pa je Angležem še uspelo, da so dosegli obalo na petih točkah vzhodno in zahodno od mesta, toda le na dveh točkah se jim je posrečilo stopiti na suho ter izkrcati pehoto in oklepne vozove.
Brž ko so bili oklepni vozovi na tleh, so se že jeli pomikati dalje z jasnim namenom vdreti v mesto, a nemško topništvo jih je precej začelo obdelovati. En sam nemški protiletalski top, na-

meščen na neki vzpetini severno od mesta, je razdejal 4 od 28 izkrcanih angleških oklepnikov, ki so bili kasneje vsi uničeni. Okrog neke nemške topniške postojanke je prišlo do srdečega boja. Kanadčani so sprožili napad, po katerem jim je uspelo prodreti v tako bližino postojank, da je bilo komaj še mogoče uporabljati top. Navzlic veliko večji nasprotnikovi sili na tej točki bojišča nemški topničarji niso zapustili svojih mest, marveč so v hudem boju na nož premagali Kanadčane in jih s pomočjo pehote, ki je brž prihitala na pomoč, uničili.
Protinapad nemških krajevni sil pa je dovedel do popolnega uspeha. Medtem ko so številna angleška letala, sestreljena po nemških lovcih, treščila na tla, je pehota, ki je deloma bila šele prvič v boju, prodrla do obale ter strla odpor nasprotnikov, ne da bi rezervne čete, ki so čakale na povelja, mogle priti do boja. Angleži in tuje pomožne čete v njihovi službi, kolikor jih ni padlo ali pa bilo zajetih, so se izkrcale na ladje, kar jih je še preostalo, ter zbežale po morju. Še dolgo potem je bila obal posuta s pogorelimi ali še gorečimi motornimi vozili, vojaškimi oblekami, polomljenim železjem in izkrcavalnimi pripravami, rešilnimi pasovi ter orožjem vseh vrst, ki ga je nasprotnik ali pustil ali izgubil.
Pred žičnimi ovirami, ki jih Angleži niso mogli pogaziti, je ostala dolga vrsta njihovih težkih strojin ter drugo orožje in strelivo. Nemški obrambni okopi ob atlantski obali so s tem prvo preskušnjo dobro prestali. Poleg tega so v vojaških krogih ugotovili, da so Angleži pri izkrcanju spravili na suho tudi ameriške oklepne. Posebno uradno poročilo je večeraj objavilo, da je bilo 28 teh oklepnih voz uničenih. Sodeč samo po tej številki, je vsakomur jasno, kolikšne izgube v oklepnih vozilih so Angleži v tem boju utrpeli. Na drugi strani pa to tudi dokazuje, da angleško izkrcanje za nemški način vojskovanja ne predstavlja nikakega presenečenja. Nemška obramba je ostala ves čas nedotaknjena in je lahko ob vsakem trenutku točno posegla v boje.
V letalskih spopadih z našimi lovci in po protiletalskem topništvu je bilo sestreljenih 112 angleških strojev. Sedemnaest naših strojev je šlo v izgubo. Nekaj letalcev je rešilo mornarsko reševalno moštvo.
V noči na 19. avgust so angleške izkrcavalne sile z napadom presenetile lahke nemške pomorske čete. Te so se takoj spustile v boj in potopile ladjico za izkrcanje, napolnjeno s če-

tami ter dva večja motorna topniška čolna. S topniškim ognjem so vrh tega poškodovale neko večjo voditeljsko ladjo ter več torpednih čolnov. Sestreljena so bila štiri angleška letala, en nemški lovec podmornic je bil potopljen. Nemci niso utrpeli drugih izgub. Vsi oddelki nemških oboroženih sil, ki so bili pri obrambi proti angleškemu izkrcanju, so se odlično bojevali.
Na Kavkazu je bilo po napadih osvojeno novo ozemlje. Nemška letala so ob črnorskimi obali potopila tri prevozne ladje. Med Volgo in Donom južno od Stalingrada je bilo po hudih bojih v naskoku zavzete sovjetske postojanke, ki so bile že dalj časa silovito utrjene. Sovražnik je tod med 18. in 19. avgustom izgubil 3301 vojaka, 52 oklepnih voz, 56 topov, 90 strojin in metalec bomb ter 66 metalec ognja. Nemška letala so napadala železniške naprave ter oskrbovalni promet v sovjetskem zaledju. Po nemškem napadu v pokrajini okrog Orla je bilo od 11. avgusta sem zajetih 14.000 sovjetskih vojakov, zaseženih ali uničenih pa je bilo 400 oklepnih voz ter 200 topov.
Vzhodno od Vjazme ter pri Rzevu so tudi večeraj spodleteli sovjetski napadi spriču srdeče obrambe nemških čet.
Na severnem odseku vzhodnega bojišča so bili v delnih protinapadih zavrnjeni sovjetski napadi. Sovjeti so poleg tega večeraj na vzhodnem bojišču izgubili 104 letal.
Berlin, 21. avgusta. s. V vojaških krogih se je izvedelo, da so oddelki nemških bojnih letal zasledovali angleške pomorske sile, potem ko se jim je ponesrečil poskus izkrcanja pri Dieppeu. Pri tem so bombardirali in hudo poškodovali pristaniške naprave ter ladjedelnice v Portsmouthu in druge vojaške cilje ob južni angleški obali. S teh poletov se 19 letal ni več vrnilo.

Romunski list o velikem italijanskem vojskovodju

Bukarešta, 21. avgusta. s. Romunski dnevnik »Tribuna« prinaša dolg članek pod naslovom »Velik vojskovodja«, posvečen osebnosti načelnika italijanskega glavnega stana maršala Cavalleru. List priobčuje podrobnosti o vojaškem življenju Huga Cavalleru in pripoveduje najzanimivejše dogodke iz njegovega bojevnika delovanja, nato pa nadaljuje: 6. decembra 1940 je Hugo Cavalleru bil imenovan za načelnika vrhovnega glavnega stana. Ko je privedel italijansko vojsko do zmage v Albaniji, je general Cavalleru posvetil vse svoje sile čim obsežnejšemu ojačenju celotnega italijanskega vojnega stroja na domačem ozemlju ter v Afriki in Rusiji. To ojačenje je bilo neobhodno potrebno za slavna dejanja, do katerih je prišlo pozneje. Njegovo imenovanje za maršala Italije krona življenja, ki je bilo v celoti posvečeno veličini domovine ter je hkrati tudi nagrada za junaštvo, vztrajnost in požrtvovalnost, ki jih kažejo čudovite italijanske čete.

Vesti 21. avgusta

Francoski orožniki so v pariškem predmestju Colombes prijeli morilce tajnika francoske nacionalne stranke, Gachelina. Morilec sta dva nevarna nasilneža. Eden ima 21 let, drugi pa 19.
V romunski prestolnici so z živahno radostjo sprejeli novico, da bodo skoraj prišli tja italijanski vojni invalidi in pohabljeni, ki jih je romunska vlada povabila, naj nekaj časa prebijejo v Romuniji. Romunski bojevniki in ljudstvo se pripravljajo, da bodo z bratovskim tovarištvom sprejeli junaške italijanske vojake, ki nosijo v svojem mesu vtisnjeno znamenje trpljenja in slave iz vojne, ki se bje za skupne vzore.
Predsednik madžarske vlade je snoč imel v radiu spominski govor za podregenta Stefana Horthyja, ki je junaško padel na vzhodnem bojišču. Poveljeval je njegove vojaške oddelke in njegove zasluge za zvezo med Madžarsko ter Italijo in Nemčijo.
Vrhovni poveljnik ameriške obrežne obrambe na zahodu je zapovedal zatemanje vse obale od kanadske do mehiške meje, da bi bila tako bolj varovana plova.
Italijanski parnik »Conte Verde« ter japonski parnik »Asana Maru« sta srečno priplula v japonsko luko Jokohamo ter pripeljala tja japonske diplomate iz Združenih držav, med njimi admiralja Nomura in posebnega odposlanca Kuruza, ki sta vse do izbruha vojne vodila pogajanja z Združenimi državami.

Narodno žalovanje na Madžarskem zaradi junaške smrti podregenta Horthyja

Budimpešta, 21. avgusta. s. Snoči je bilo objavljeno uradno poročilo, ki naznanja, da je madžarski podregent Stefan Horthy, hraber lovski pilot, našel junaško smrt na vzhodnem bojišču. Zalostna novica je povzročila živahno ganjenost v Budimpešti, kjer je Horthyjev sin bil zelo priljubljen. Bil je goreč zagovornik nujnosti, da stopi Madžarska ob boku Italije in Nemčije v vojno zoper boljševizem. Zato je kot skušen pilot hotel s plemenitim dejanjem odgovoriti bojevnikiškim izročilom svoje rodine in se je podal na vzhodno bojišče, kjer je prevzel poveljstvo nekoga lovskega oddelka. Njegovo plemenito življenje je bilo vse usmerjeno v službo domovini in je našlo slaven konec pod nebom nad bitko.
Madžarska narodna skupščina je 19. februarja letos Stefana Horthyja enoglasno izvolila za podregenta. Vsi se spominjajo njegovega neutrudljivega dela za ureditev mladega madžarskega letalstva, v čigar službo je mladi Horthy postavil svoje visoke pilotske in tehnične sposobnosti.
Italijanski poslanik v Budimpešti Anfuso, se je z vsemi uslužbenci poslanstva šel vpisat v dvorno knjigo.
Stefan Horthy de Nagybanja se je rodil leta 1904 v Poli. Po srednji šoli se je vpisal na budimpeštansko tehniko, kjer je diplomiral za inženirja mehanike, nato pa šel na dolgo pot v tujino. Ko se je vrnil, je vstopil kot prvi inženir v državne jeklarne in strojne tovarne. Leta 1933 je bil imenovan za tehničnega svetovalca in za podravnatelja podjetja. Leta 1935 je bil imenovan za glavnega ravnatelja. Novembra istega leta je postal ministrski svetnik. 1. junija 1940 so ga imenovali za predsednika madžarskih državnih železnic, julija 1941 pa je dobil naslov državnega podtajnika. Od novembra 1940 je bil član madžarske gornje zbornice.
Kot predsednik madžarskih državnih železnic je Stefan Horthy dal mnogo dokazov o svojem obsežnem in natančnem poznanju prevoznih ter prometnih vprašanj. V svoj urad je prinesel veliko razgledanost in zelo vesten čut za dolžnost. Če so Madžari bili kos vedno težavnejšim nalogam, je to v veliki meri zaslug njegovega dela.
Po drugi strani je Stefan Horthy zelo živo deloval v različnih organizacijah in družabnih ustanovah. Bil je predsednik Narodnega sklada za letalstvo, madžarskega Polo-kluba, štedentovskega združenja »Alvearec« in predsednik madžarskega Touring-kluba. Kot hraber pilot in športnik je naredil znameniti polet iz Budimpešte v Bombay. Leta 1938 je preuredil madžarsko letalsko zvezo ter na vse državno ozemlje razširil predvojaško letalsko vzgojo. Vse madžarsko ljudstvo je v Stefanu Horthyju ljubilo njegovo hrabrost, njegovo ljubezen do dejanj in njegovo

zakoničnost. Priznanje za dragoceno delo na različnih področjih narodnega življenja je dobil odlikovanje poveljniškega križa madžarskega reda za zasluge.

Budimpešta, 21. avgusta. s. Zaradi smrti podregenta Stefana Horthyja so razglasili osemdnevno žalovanje v vsej državi. Vse slovesnosti za madžarski državni praznik so bile odpovedane.

Zalostna novica je prišla v Budimpešto prav med slovesno svetoštetfiansko procesijo, pri kateri je sodeloval regent z vso vlado. Ko je procesija šla iz Kronanjske cerkve, je častnik iz vrhovnega poveljstva prinesel predsedniku vlade brzojavko, ki je naznanjala junaško smrt mladega Horthyja. Predsednik vlade se je sporazumel z ministri in z načelnikom glavnega stana ter takoj po slovesnosti šel v kraljevi grad, da bi sporočil novico regentu Horthyju, ki jo je v globoki žalosti povedal še ženi.
Vsi listi so večeraj izšli v žalnih posebnih izdajah in s članki, iz katerih je razvidna globoka žalost in sočutje madžarskega naroda o tej izgubi.

Žalna svečanost ob obletnici smrti Italica Sandra Mussolinija

Forli, 20. avgusta. s. Ob priliki obletnice smrti Italica Sandra Mussolinija je bila na Padernskem pokopališču posebna žalna svečanost, h kateri so prišli Zvezni tajnik in pokrajinski oblastniki. Na grob so položili vence cvetja, ki so jih poslali Tajnik stranke ter Forlijske črne srajce. Potem so v Sarsini slovesno otvorili posebno dvorano arheološkega muzeja, ki bo posvečena spominu Italica Sandra Mussolinija.

Neredi in spopadi v Indiji vedno številnejši

Bangkok, 21. avg. s. Neredi v Indiji se navzlic divjaškemu angleškemu tlačenju ne pretrgano množijo in sodelovanje Indijcev pri vstaji postaja splošno. V Madrasu je agitacija postala posebno silovita in huda, da so oblasti morale izdati pravo in pristno uradno vojno poročilo. Poročilo naznanja, da je zaradi prijetja nekaj Indijcev, ki so bili osumljeni članstva v skrivnem odboru, ogromna množica prišla pred vladno palačo ter je skušala prijete osvoboditi, toda je bila odbita po silovitem spopadu. Policija, ki je varovala ječo, je skušala množico razgnati z gorjčami, pa se ji ni

posrečilo. Ker se je ogromna množica demonstrantov množila in se vedno bolj grozeče vedla, je policija z vojaškimi ojačenji večkrat ustrelila nanjo. Toda namesto, da bi se umaknili, so ljudje naskočili jarke iz vreč s peskom ter s španskimi jezdec, za katerimi so bile čete. Te so bile prisiljene umakniti se v ječo. Po drugem napadu je množica snela vrata v ječi ter vdrla noter in osvobodila vse prijete. Zaradi teh spopadov je bilo nekaj desetih ljudi ubitih in ranjenih na obeh straneh. Po vsem mestu so izbruhnili siloviti požari, ki jih je povzročila zdvijana množica.

Nadzorstveno potovanje Visokega Komisarja po pokrajinskih središčih

Ljubljana, 21. avgusta.

Visoki komisar je nadaljeval svoje nadzorstveno potovanje po glavnih središčih pokrajine in je pretekli dne obiskal Kočevje. Ta okraj je posebno važen zaradi svoje rudarske industrije in zaradi številnih vprašanj, ki so pred rešitvijo, posebno glede ureditve zemljišč in posestev po odhodu nemških naseljenikov v Nemčijo.

Za časa svojega bivanja na Kočevskem se je Eksc. Grazioli v spremstvu okrajnega komisarja sestel z generalom Robottijem, poveljnikom ljubljanskega armadnega zbora. V družbi generala so bili tudi poveljniki večjih oddelkov, ki so razmeščeni po Sloveniji. Skupaj z Eksc. Robottijem se je Visoki komisar pomudil med nekaterimi oddelki čet, ki nastopajo v teh krajih, in jih prijateljsko in tovariško pozdravil. Kasneje je poveljnik armadnega zbora obiskal vojaško bolnišnico v Kočevju in želel tam ležečim vojakom svo srečo.

Naše jesenske vrste žita

V prejšnjem stoletju so pri nas poskusili tudi z gojenjem žita

Ljubljana, 20. avgusta.

Glavna žetev v naših krajih je bila meseca julija in smo jo torej že pred tedni srečno spravili na varno ter smo, z njo zadovoljni. Naši kraji sicer ne pridelajo dovolj žita za naše potrebe. Tudi v prejšnjih časih, ko nismo sadili toliko krompirja in fižola, smo morali uvažati pšenico in riž, če ne že kar zmlete moka. Pšenico, riž, soržico so naši mlinci tudi po večini že zmleti, ječmen je tudi že šel — največ skozi stope ali pod kamnom pšenarjem — ter že jemo letošnji ričet iz njega. Mnogo ječmena so naši pridelovalci letos dali tudi zmleti. Ječmenova moka sicer ni tako okusna, kakor krušna pšenična ali ržena, toda tečna je še bolj. Kruh iz zmleti pšenice in ječmenove moka ima prav dober, kar nekam sladek okus, seveda, ako ga zna gospodinja dobro pripraviti. Pivovarniškega ječmena naša pokrajina ne prideluje in ga mora pivovarna uvažati, v zadnjem času iz Italije.

Za naše kraje pa je za prehrano prebivalstva še bolj važno žito, ki ga pridelamo v jeseni ali v letos daljši zmlati. Temu žitu so letos naši kmetovalci posvetili iz razumljivih vzrokov mnogo več pozornosti, kakor lani ali prejšnja leta, ko ni bilo treba toliko paziti na slaherno zrno. Ta naša jesenska žita so: oves, proso, koruza in ajda.

Ako gremo malo izven ljubljanskega mestnega obzidja, vidimo, kako skrbno so naši kmetje, ljubljanski in okoliški, obdelovali svoje njive s tem žitom, ki je morda celo bolj hvaležno, kakor polletno — bodisi ozimno ali jaro. Letos sicer ni bilo nikjer toče, toda običajno je jesensko žito bolj varno pred točo, kakor listo, ki ga pridelamo poleti, julija meseca.

Oves žanjemo pri nas meseca avgusta, po večini je sedaj ves že požet, le v slabših krajih, bolj na severnih straneh in v višinah, ga bodo želi šele konec tega meseca. Tudi v Ljubljani smo imeli priliko obudovati njivo ovsu in to kar sredi mesta, namreč v Tivoliju. Mestna vrtničarja je za svoje konje potrebovala nekaj bolj izdatne krme in to je oves. Zasejala je travnik v Tivoliju, v bližini prostora, kjer je bil nekaj teniški prostor, z ovsom. Oves je prav dobro obroditel, čeprav je imel slamo nizko, zato pa klasje bolj izdatno in klasje je tudi pri ovsu glavno. Sicer pa ovseno slamo tudi pokladajo kot izvrstno rezanico živini.

Vendar bi se motil, kdor bi mislil, da je oves izključno le za živinsko krmo. Res je, da konji, perutnina in domači zajci najboljše uspevajo, ako jim pokladamo oves. Kure po ovsu najraje nesajo jajca, konji imajo največjo delovno zmogljivost in zajci se najhitreje rede. Toda oves je dobrodošel tudi za človeško prehrano. Še danes je obranjen po goratih predelih, tam, kjer drugo žito ne uspeva, običaj, da je edini kruh, ki ga ljudje sploh poznajo, ovsenjak. Malo resast je in malo trd, toda izdaten in nasišljivi. Celi naši rodovi so zrasli ob ovsenjaku in marsikateri naš veliki mož se ni prav nič bal priznati, da je do mladosti tolkel trdi ovsenjak. Nekateri dežele v Evropi pa sploh še žive samo ob ovsenem kruhu, na primer Škotska, Norveška, deloma tudi Finska, kolikor seveda ne uvažajo drugega žita od drugod. Letos je ovs precej posejanega, ni pa seveda mogoče uginiti, koliko ga bo šlo za živinsko krmo, koliko pa v mlin in potem kot ovsena moka v peč.

Proso sedaj najlepše zori. Kar veselje je pogledati okoli Ljubljane, koliko lepih njiv je bilo zasejanih s prosom. Proseno kaša, to je vendar imenitna jed in še naš rod se spominja, da je bila nekoč v tej ali oni obliki vsak dan na mizi. Kaša z zeljem ali z repo, to je bila za kmečko mladino vendar prava slaščica. Še boljša pa je kaša s krhlji, najboljša seveda s šuhimi češpljami. Na proso smo zadnje leta kar pozabili, dasi je nekoč ljubljanska okolica kar valovala meseca

nega zbora obiskal vojaško bolnišnico v Kočevju in želel tam ležečim vojakom svo srečo.

Pred svojim odhodom je Visoki komisar pregledal delovanje uradov okrajnega načelstva in izrazil svoje zadovoljstvo zaradi dobrega poslovanja. Polem je pregledal sedeža mestne in okoliške občine ter si ogledal različne urade. Pri tej priložnosti je dal točna navodila glede raznih vprašanj, zadevajajočih civilno življenje, kakor sta mu jih bila razložila okrajni komisar in zupan Loser. Nato je Visoki komisar obiskal fašistični dom, kjer so ga sprejeli krajevni funkcionarji. Tu se je poklonil spominu slavnih padlih: Dobrila, Vanninija in Beza.

Visoki komisar se je končno hotel seznaniti posebno s položajem kočevskega premožavca. Razgovorjal se je z ravnatelji glede proizvodnih možnosti in glede žoljenjskih pogojev rudniškega delanstva.

avgusta proso. Največ pa so sejali in ga še sejejo v okolici Dobrepolj. Pred desetletji so naši kraji proso celo izvažali, na primer v Italijo, kjer proso niso toliko poznali, temveč bolj riž. Da je bilo letos proso več zasajenega, kakor zadnja leta sem, je vzrok tudi v tem, ker je proso iz vrstna piča za kure jajčarice. Jajca pa gredo danes v denar, kakor žefran. Naši stari mlinci proso stopajo, to je, da v posebnih pripravah, stopah imenovanih, nekako tolčejo iz prosa kašo. Moderni mlinci imajo mesto stop pšenar, ki dela bolj hitro in bolj čisto. Proso bodo pri nas želi po Malem šmaru. Potem je treba proso na gumnu meti, to se pravi tepati z nogami, da se odloči proso od slame. To je običajno za vaško mladino velik praznik in dan družabnega veselja.

Koruzo se v naših krajih čimdalje bolj širi. Kakor vsa navedena žita, spada tudi koruza med žitne travarice, med žitarice, čeprav je edina, ki v naših krajih ni domačina. Njena domovina so pokrajine v južnem Paragvaju in južni Ameriki. Med vsem žitom zahteva koruza največ dela, zato pa tudi najboljše obrodi. Koruzo je treba močno gnojiti, jo treba okopavati, čistiti plevela itd. Ako koruza pokaže več strokov na enem stebulu, je treba slabše odstraniti, zakaj bolje je, da na enem stebulu dozori le en strok, toda ta popolnoma, ostali stroki pa bi glavnemu jemali moč in hrano iz zemlje. Letos so kmetje zasadili mnogo več koruze, zlasti Barjani so bili v resnici marljivji. Koruza je vsestransko uporabljivo žito. Glavno jo bomo porabili za prehrano prebivalstva, le manjši del za krmiljenje in pitanje prašičev ter za perutnino. Ponekod, zlasti na Hrvaškem se bavijo z mislijo, da bi iz koruznih kalj, ki jih dobe pri mletju, delali olje, ker vsebujejo mnogo maščob. Pa tudi pivo iz koruznih kalj je prav tečno in okusno. Koruzni otrobi so prav izvrstno krmilo.

Ajda je med našimi žiti edina, ki ni travarica. Njena sorodnica je travniška kiselica. Včasih so ajde pri nas mnogo sejali po žitu in tudi letos so se kmetje zelo spomnili nanjo. Ni vsako leto hvaležna ta žitna rastlina, pač pa kadar obrodi, daje dragoceno zrno, iz katerega meljemo prav okusno moko. Vendar za kruh ajdova moka ni priporočljiva, treba je peči tak kruh vsaj iz dveh mok, pšenične in ajdove. Od tod znani »pisanik« kruh v dveh barvah, s katerimi smo bili na kmetih včasih postreženi. Za žgance pa je ajdova moka najboljša in za vsakega človeka veljajo ajdovi žgance še vedno kot naša domača specialiteta. V Prekmurju delajo iz ajdovega zrnja tudi kašo. Zrnje namreč pomečejo v vrele krop, nakar od pade kožica, ostane pa le belo jedro, ki izvrstno nadomešča riž ter je prav tako uporabno za razne rižote in podobna jedila. Pri nas so včasih sejali pretežno črno ajdo, ki je bila tudi bolj medonosna, kakor je siva, katere sejejo sedaj največ.

Drugi žit pri nas ni. V prejšnjem stoletju so poskusili s kulturo riza, pa se ni obesilo, ker je zanj naše podnebje premrzlo. Tudi sirka in podobnih žit pri nas ne sejejo.

Kakor je bila žetev poletnih žit pri nas odlična, upajmo, da bo takšna tudi jesenska. Dobra bodo tudi jedila, čeprav bodo napravljena iz ovsene moka, iz kaše, iz koruzne in ajdove moka.

Trganje planik je bilo v Nemčiji že nekaj strogo prepovedano. Graški list poroča o skupini mladeničev, ki so plezali po nekih skalah in nabirali planike. Fapte je zasledila planinska straža, nekateri pa so pobegnili. Oblast je poleg teh strogo kaznovala tudi turiste, pri katerih je našla v nahrbtnikih te redke cvetke.

V mariborski bolnišnici je umrl po hudem trpljenju 66letni Anton Baumgartner. Baumgartner si je pri delu prebodel z vilani v glavo,

V treh vrstah...

Po velikodušni naklonjenosti Visokega komisarja bo novomeški vodovod obnoven. Obnova mestnega vodovoda je bilo zadnja desetletja eno najbolj perečih vprašanj dolenjske metropole. Visoki komisarijat je določil v svojem preračunu za obnovo novomeškega vodovoda 1 milijon sto tisoč lir ter dal Higieniskemu zavodu v izdelavo vse načrte za obnovo. Vsa novomeška javnost je z zadovoljstvom pozdravila prizadevanja mestne občine in podporo oblasti.

Na Vinjem vrhu je odtrgala transmisija roko do kolesca 23 letnemu Janezu Hrustarju iz Male gorice.

Več reber je strl in poškodoval tudi nogo konj 8 letnemu Jožetu Zabukovcu iz Češnjice pri Novem mestu. Konj se je splašil ko je pripeljal mimo avtomobil, da ga fant ni mogel zadržati.

Novomeški trg je dobro založen z domačim sadjem, zlasti s češpljami, jabolki in hruskami. Uvoženo sadje se je zato znatno pocenilo. Kljub dežju je bilo na novomeškem trgu malo gob, ki so bile hitro razprodane.

Bukov žir bo letošnjo jesen obroditel. Ker se žir lahko izkoristi za jedilno olje, so štajerske oblasti že izdale potrebna navodila za nabiranje.

Štajerski otroci so prispeli na morje — v Salvore. Vsega skupaj je bilo poslanih na morje 160 otrok.

Storklje, ki se že selijo, so se ustavile zdaj na Štajerskem in v Prekmurju. Tu se še pridno krepijo z žabami in koblicami. Storklje so dobile letos precej novega prirastka.

Šport

Novica za mlade plavalce

V Ljubljani se je sestavljal odbor za športno propagando in je začel z delom pod okriljem CONI-ja. Odbor ima nalogo med mladimi delati propagando in jo potem po potrebi uvede v športna društva, ki zaradi malomarnosti ali pa zaradi zanesanja na staro slavo zanemarijo tako važno vprašanje športnega življenja: izurjenje narščaja. Da bi pa iz mladih vrst vzgojili bodoče prvake, je potrebno učiti športne panoge in predvsem je nujno potrebno prirejati tekmovalne prireditve, ki naj bi vzpodbujale mladino. To je glavni cilj odbora za propagando športa, čigar delo se bo začelo v soboto 29. avgusta ob 17 v kopališču Ilirije s sestankom plavalcev. Na sporedu so kratke in lahke tekme, dostopne za vse mladeniče in dekleta, brez ozira na kakršne koli upravne ovire. Cim prej bo objavljen celoten spored te nenavadne prireditve. Za sedaj se obveščajo naši mladi plavalci z rečnih plavalci ali s kopališč, da se pripravijo z navdušenjem za bližajočo se tekmo. Katera pa so športna združenja, ki ne bi imela v svojih vrstah mladih plavalcev? Skoraj vsa društva, ki se običajno bavijo z nogometom, atletiko, kolesarstvom ali veslanjem združujejo v svojih vrstah mlade plavalce, in ti se lahko udeležijo bližnjih prireditev. Pokazati je treba, da ima naše mesto navzlic težkim sedanjim časom polno mladeničevskega zagona in trdne volje, da se uveljavi v športnem življenju.

Športne vesti

Zadnje nedeljo sta se na novem celjskem športnem stadionu tovarne Westen pomerili med seboj nogometni enajstorici Westne tovarne in pa rudarsko moštvo iz Trbovlj. Po obojestranski lepi in tehnični igri je ostala tekma z 2:2 neodločena. Prvi polčas je končal 2:1 za Trboveljčane.

Prihodnjo soboto se bosta na stadionu mariborskega železničarja srečali nogometni enajstorici LSV Graza in domačih železničarjev. Tekma bo zanimiva tem bolj ker bosta obe enajstorici znatno okrepljeni z nekaterimi dobrimi igralci tujih moštev. Tekma se bo začela ob pol šestih in vlada v Mariboru veliko zanimanje, saj bo šlo v tekmi za mestni prestiž: Graz ali Maribor.

Nedavno meddržavno teniško srečanje med Portugalsko in Španijo se je končalo z zmago Špancev z rezultatom 3:0.

Za deseto obletnico madžurske države bo v mestu Hsinking prirejeno veliko športno tekmovalno, na katerem bo nastopilo skoraj 700 mladih športnikov iz Mandžurije, Japonske in Kitajske. Za to veliko mednarodno športno tekmovalno vladu na Daljnem vzhodu veliko zanimal, saj bodo na športna igrišča prišli vsi, ki kaj pomenijo na športnem polju v tem delu sveta.

Vsi štajerski nogometni klubi so porazdeljeni v dva razreda. Tekmovanje v obeh razredih se bo začelo 6. septembra. V prvi razred, to so klubi na severnem Štajerskem, spadajo: SC Kapfenberg, RSG Graz, GAK, Puch, BSG Donawitz, LSV Zellweg in BSG Fohnsdorf. V grupo južnih klubov pa spadajo tle: Grazer SC, Post Graz, BSG Rosenthal, Rapid Maribor, RSG Maribor, TuS Leibnitz in DSG Celje. Iz obeh skupin bosta prvaka odigrala med seboj končno tekmo za naslov štajerskega prvaka.

Ne poskušajte v tramvaj med vožnjo!

Ljubljana, 20. avgusta.

O redu v tramvajskih vozovih pri vstopu in izstopu ter o prepovedanem poskušanju vstopanja, oziroma skakanja v vozove med vožnjo, se je porabilo mnogo črnih in papirja. Pa le malo zaleže. Sinoči ob pol 7 se je pripetila na Gospodarski cesti pred Žilichovo trgovino spet nesreča, ki naj bo vsem v resno opozorilo. V tramvaj je hotel skočiti med vožnjo neki možki, ki pa je zamudil pravi čas. Tramvajski voz je tresel vanj in mu prizadejal nevarne poškodbe po glavi. Na srečo je voznik takoj ustavil voz in preprečil še hujšo nesrečo. Možki je bil ves v krvi in so ga odpeljali v avtomobilu v bolnišnico.

Štajerskega

V Mozirju je bilo pred dnevi veliko zborovanje za Gornjo Savinjsko dolino. Na zborovanje so bili zlasti vabljeni splavljari in drvarji. Tako zborovanje je bilo tudi v Nazarijih.

Marjetica za nemški Rdeči križ. V soboto in v nedeljo bo na Štajerskem druga poulična zbirka za Rdeči križ. Dekleta bodo prodajala preproste poljske marjetice. Listi pozivajo prebivalstvo, naj ne bo nikogar ta dva dneva brez marjetice, ko gre za skupno nemško delo.

Znani trboveljski obrtnik, urar in zlatar Miha Koren je razstavil na razstavi Heimathunda tudi svoja dela.

V Središču so imeli v nedeljo organizacijsko zborovanje. Okrožni vodja je govoril o nemški skupnosti, o rasi in narodnem socializmu, obenem pa bo podal tudi poročilo o političnem in vojaškem položaju.

Spodnještajerska mladina, ki poje in igra med pripadniki nemške vojske in mornarice na severu, je te dni gostovala v nekem pristanišču v Severnem morju.

Pri Kolbnici je utonil 44letni drvar Matija Obergačnik, ki se je pečal s splavom. Njegovo truplo so našli v doljnem toku Drave.

V Mariboru je umrl 70letni jetniški paznik v pokolu Alojz de Corti. Dalje so umrli: 56 letna geometrova vdova Stefania Zevulka, 42letni železniški klesar Franc Volk, 76letna Ivana Šabčeva in 69letna železničarjeva vdova Elizabeta Lešnikova.

V štajerski prvenstveni vrsti so zastopani tudi mariborski in celjski igralci.

Na vzhodni fronti je padel poročnik SS-oddelkov dr. Maks Starič iz Ptuj. Bilo mu je 37 let. Zapušča ženo, 3 otroke in številno sorodstvo.

V celjskem kinomatografu Metropol predvajajo te dni znani film Dunajska kri. Za mladino pod 14 leti je vstop prepovedan.

Hitler je odkloval štajerskega pisatelja dr. Hansa Klopperja za njegov 75 rojstni dan z Goethejevo medaljo. Nemško časopisje prinaša o jubilejntu zelo obširne članke.

Spodnještajerci so se te dni odpeljali na frontno delo v Bayreuth Nemško časopisje prinaša dopise o njihovem potovanju, na katerem da jih spremlja godba in pesem ter ponos, ker lahko sodelujejo pri delu za boljšo bodočnost.

Nad 12.000 ljudi je poslušalo na zborovanju okrožnega vodja iz Celja, ki je govoril na 5 zborovanjih v celjskem okrožju. Sedaj prebivalstvo ve, zakaj gre, zato bodo vsi nadaljevali z delom, z delom za veliko nemško državo in nemško skupnost, tako zaključuje mariborski dnevnik.

Z Goreniskega

V Radovljici so sklicali žene in dekleta iz mesta in okolice k prvi skupni uri, da jim pokažejo v filmu delovna področja mladinskega oddelka Nemške ženske organizacije. Za uvod so pele dijakinje, ki so dodeljene v Radovljico.

V Podgori je umrla 60letna Alojzija Kapusova.

Na vzhodni fronti so padli naslednji koraki rojaki: Hugo Urbas, revirni lovec grofa Thurina v Zelezni Kaplji, 24letni SS prostovoljec Jožef Schöffner, 32letni Henrik Dulling, 22letni desetik Herman Dobnerk, 20letni Pepi Granitzer in 26letni višji topničar Anton Wadl.

V Gorjah in v St. Vidu sta bili zborovanji, na katerih so govniki pozivali prebivalstvo k aktivnemu sodelovanju za državo in Vodjo. — Preteklo nedeljo so priredili po vsem Gorenjskem velika zborovanja starih borcev iz pretekle svetovne vojne.

V uradu za nadzorovanje cen v Kranju se je morala zagovarjati neka kmetica, ki je prodajala gobe po pretirani ceni.

V St. Vidu so odprli posebno mladinsko igrišče.

Darujite odpadlo sadje za WHW, tako poziva gorenjski dnevnik prebivalstvo, da oddaja sadje za vojake. Zbirali bodo tudi zelenjavo.

S. S. van Dyne:

ZAGONETNA SMRT

KRIMINALNI ROMAN

GOSPODA BENSONA

VII. POGLAVJE.

Nova poročila in zanimiv razgovor.

»To je torej sedež krajevne sodnije?« je pripomnil Vance, ko smo prispeli v urad okrožnega upravnika. Stopil je k oknu in pogledal skozenj proti sivemu stolpu jetišnice, ki je stala nasproti. »Kakšna turbnost je to, Markham?« Markham se je vsedel za svojo mizo in preletel z očmi številne opombe, ki si jih je bil zapisal v beležnico. Pritisnil je potem na gumb, in že se je pojavil pred nami slok možakar v očalih z velikimi lečami.

»Swacker, recite Phelps, naj pride sem,« mu je ukazal Markham, »in povejte tudi Springerju, če se je že vrnil, da bi čez nekaj minut rad z njim govoril.«

Tajnik je odšel, trenutek nato pa je že vstopil možak, po postavi pravcati velikani, sokoljih očih, sključenih ramen in bedaste hoje.

»Kaj je novega,« ga je vprašal Markham.

»Odkril sem še nekaj drugega. Po mojem poročanju ob dvanaestih sem se podal malo na ogled hiše tistega stotnika Leacocka. Premišljevat sem ravnokar, kako bi kaj zvedel od hišnih uslužbencev, ko sem nenadno srečal stotnika

samega, ko je šel z doma. Sledil sem mu šel je naravnost tja, kjer stanuje gospodična in je tam ostal nad eno uro. Ko se je vračal, je bil njegov obraz ves naguban.

Markham se je za trenutek zamislil, potem pa dejal:

»Gospodična St. Clair bo v kratkemu tu in videli bomo, kaj nam bo povedala. Za danes samo to... Recite Swacherju, naj mi pošlje sem Tracuja.«

Tracy je bil majhen človek, debel in sladek, pravo nasprotje Phelpsu.

»Dober dan, gospod načelnik!« je pozdravil vdano Markhama. »Šišim, da pride St. Clair popoldne sam in bi vam zato rad povedal nekatere stvari, ki sem jih odkril in ki vam pri zasliševanju lahko pomagajo.«

Odprl je majhno beležnico in si popravlil očala.

»Prišlo mi je na misel, da bi morda lahko kaj zvedel od njenega učitelja petja, nekoga Italijana, ki je bil nekoč v Operi Metropolitan in ki je zdaj odprl svojo lastno šolo. Poučuje pevke, ki bi rade postale primadone, in St. Clair je ena njegovih najbolj mišernih učenk. Govoril mi je z menoj čisto potrudno in je name naredil vtis, da Bensonu zelo dobro pozna. Benson je poslušal mnogo predstav, pri katerih je nastopala St. Clair in večkrat je prišel celo ponjo z avtomobilom. Gospod Rinaldo, tako se je imenoval tisti učitelj petja, smatra, da je bil Benson najbrž zaljubljen v dekleta. Preteklo zimo, ko je ona pela v Criterionu stransko vlogo, je Rinaldo, poučeval zborovsko petje, in spominja se, da je Benson nanosil St. Clairovi toliko

roj, da jih je bila polna soba. Skušal sem izvedeti še kaj podrobnejšega o njenem zasebnem življenju, a gospod Rinaldo mi ni vedel povedati ničesar drugega več.

Tracy je zaprl beležnico in pogledal Markhama.

»Zelo dobro,« ga je pohvalil Markham. »Nadaljujte s svojim delom v tej smeri kot do zdaj in v ponedeljek obisti ur mi pridiš spet poročati.«

Takoj nato je spet vstopil v sobo tajnik in naznanil:

»Springer je tu. Ali naj vstopi?«

Springer je bil popolnoma drugačne vrste človek kot ostala dva. Bil je starejši in vedno zamišljenega obraza, kakor kakšen bančni računovodja, ki ima vedno polne roke dela.

Na prvi pogled bi mu človek prisodil, da ni v njem nobene pobude. Toda pozneje bi ugotovil, da je mož zmožen opraviti z veliko sposobnostjo marsikakšno, tudi najkodeljvejšo nalogo.

Markham je pognel iz žepa svoje-ga jopiča pisemski ovitek, na katerega si je bil zapisal ime, ki mu ga je bil povedal major Benson.

»Springer, želim čimprej zaslišati tegale človeka. Če najdete njegovo ime v telefonskem imeniku, vam ne bo treba iti peš tja. Imenuje se Leander Pyle in stanuje, mislim, v Port Washington. Danes je sobota. Če pride sem jutri, mu recite, naj me poišče v Struyansjantu. Popoldne bom tam.

Ko je Springer odšel, je Markham svojemu tajniku naročil, naj se gospodična St. Clair takoj oglasi pri njem, čim pride.

»Narednik Heath je tu,« mu je dejal Swacker, »in želi govoriti z Vami, če niste preveč zaposleni.«

»Naj le vstopi.«

Heath se je začudil, ko je naju z Vancejem našel v uradu Okrožne uprave. Ko pa je pozdravil Markhama in mu kot običajno stisnil roko, se je obrnil k Vanceju z dobrodušnim nasmehom.

»Vedno ste pripravljivi, da se kaj novega naučite, gospod Vance, kaj?«

»Dobrega res prav nič, gospod narednik,« mu je odvrnil Vance. »Ne učim se drugega kot samih zmot. Kako kaj poteka lov?«

Heathov obraz je postal važen.

»Vprav zato sem prišel, da poročam,« je dejal in se obrnil na Markhama. »Ta naš sedanji dogodek, gospod upravnik, je trd oreh. Moji možje in jaz smo govorili že z ducatom Bensonovih prijateljev, nismo mogli ugotoviti ničesar, kar bi bilo vredno pripovedovati. Ali nih ne vedo, ali pa ne-čajo povedati. Zdi se, da je Bensonova smrt naredila nanje zelo globok vtis. Na vprašanja, če se jim kaj zdi, zakaj ali kako je bil izvršen zločin, odgovarjajo, da nimajo pojma. In kdo bi mogel kdaj misliti na to, da bi umoril drugega, starega Benson? Samo kak razbojnik, ki ga ni poznal. Ne, niti kak razbojnik ga ne bi bil nikdar umoril, tega dobrega starega Alvina, če bi bil le prej poznal. Zagotavljam vam, da me je res že obšla skušnjava, da bi tudi jaz koga ubil da bi mogel dohiti dobrega starega Alvina v njegovi sedanjih blaženosti.«

Ribniški »piskri« so znani daleč po svetu

Ceu kajdn smo okul hodil',
u nedejlo pa Boga prosil',
de b' ush loncu ne pobil'...

Sončnega jesenskega dne sem vzel popolno palico v roko in se napotil preko Brezja proti Dolenji vasi. H Krenčkovim sem se namenil pogledat, če še delajo lonce. Včasih je ta obrt cvetela od Rakitnice, Blati, do Dolenje vasi. Prigronec in Nemske vasi; danes je ostalo zvešitih izročilom svojih očetov le še nekaj družin.

Gospodar France je sedel v senici pod koštanjem, ko sem prišel k njim. Na kolienih je držal dveletnega Janezka, ki ga je neprestano vlekel za brke, kar mu je bilo v veliko veselje. Ko me je zagledal, je postavil otroka na tla in mali je odkorakal v vežo k materi. Po več kot enoletnem presledku je bilo svidenje dokaj prsčrčno. »Taki vendar si se nas spomnil! no, ravno prav prihajaš,« pravi France, ko sem ga povprašal po zdravju, družini in živini. »Kar prisedi in povej, kaj je v Ljubljani novega.« Pridružil se nama je še gospodinja, držeč v rokah pehar hrusk. Prvo kar je bilo, me je ostela, da tako poredko prihajam k njim. Ko sem jima odgovoril na mnoga vprašanja in povedal, da je bila v Ljubljani taka vročina, da je asfalt, s katerim so ceste pokrite, postal mehak, je dejal France, da to še vedno ni tako, kot v njegovi peči, kadar lonce žge. »Zdaj pa stopi z menoj. — o natančno ogledaš našo lončarsko umetnost — od kepe glin do piskra.«

Stopila sva v hišo. Na policah pod stropom se je sušila narejena posoda: lonci, piskri, piškerčki, skodelice, skleda, latvice, igrače in celo par kipov. V levem kotu je imel velik kup lončarske gline in svoj kolovrat. Nataknil si je prtene hlače, katerih se je držala glina, sezul čevlje, si zavil rokave in me povabil prav h kolovratu. Kakšna zverina je neki to?, bo kdo vprašal. — Kolovrat je lončarju tako važen pripomoček pri njegovem delu, da si enega brez drugega ne moremo predstavljati. Zakač je to pripravil krtistil »kolovrat«, je težko reči. Prednemu kolovratu ni prav nič podoben. Narejen je v obliki valja. Dve enako veliki okrogli plošči s premerom 40 cm, sta zvezani med seboj s štirimi pokončnimi, do 60 cm visokimi deskami, stitakojčimi se v osi valja v kotu 90 stopinj. V sredi spodnje plošče je os, okrog katere se kolovrat suče. V »obratovanju« ga vzdržuje lončar na ta način, da s stopalou bose noge udara ob pokončne deske.

Glna, katero uporabljajo za izdelovanje lončne robe, mora voo po večkrat pregnesti z nogami; s tem postane bolj mastna in tudi vse nepotrebne primesi (pesek, ostanke lesa in podobno) odstrani iz nje. Očiščeno stlača in kup dobno v kot in jo včasih polije z vodo, da se ne začne sušiti.

France je vzel pest gline iz kupa in napravil kepo, jo še enkrat temeljito pregnel z rokami, da bi pač ne ostal v njej kak pesek; to utegne povzročiti luknjavo in že gotovem loncu, kar pa ni majhna sramota za lončarja in njegov ugled ter sloves robe. Kepo je z viška spustil na okroglo ploščo kolovrata in tako je dobila obliko hlebčka. Roka mu je že tako navajana, da kepa skoraj vedno pade natanko na sredo. Hlebček je pomočil z vodo, ga pokrnil z dlanimi in pognal kolovrat.

Kolovrat je tekel in France je komaj položil prste na hlebček, že je pričela rasti na plošči posoda, vedno višje, dokler se ni pokazala povsem pravilna oblika lonca. Seveda, samo s prsti mu ne more dati končne oblike. Pomaga si z usnjeno krpo, s katero zgledi površino in notranjo stran posode; v dnu si pa pomaga z lesenoploščo. Ko je vzel lopatico v roko, se je smehljaje ozrl namer, čes: le glej, lahko si natakneš še ene »spelge« na nos, ne spraviš tega skupaj!... Po nekaj minutah je bil lonček narejen. S tanko žico ga je spodrezal, kajti glina se zelo prilepi k deski, ga prav nalahno dvignil in odnesel na polico, kjer se nekaj tednov suši. Če je posoda kadar jo izpodreže, ve, gesta, jo nejevoljen stlača in zopet napravi hlebček, katerega ponovno vrže na kolovrat; toda Francetu se to redkokdaj pripeti.

France je zopet sedel na nizek stolček. Vzel je novo kepo gline, pognal kolovrat in pričel z delom. Obratca je še tako spretno, da sem se mu moral čuditi. Kaj kmalu je stala na kolovratu prava pravcata skleda iz kakršne smo jedli včasih doma. Skleda ni tako hitro gotova kot lonec, ker napravi na notranji strani z rujavo barvo razne okraske v obliki bordur ali ornamentov, kar mu vzame precej časa. Hitreje je bil gotov s svetličnim lončkom, še prej s podstavkom. »Nak, igrač pa zdaj res ne bom delal,« je dejal France, ko je postavil gotovo posodo na polico. »Mat!, prinesli nama rajši kaj na mizo; po takem delu sva si pa menda že zaslužila kaj za pod zob!« — Gospodinja, postrežljiva kot le more biti, je res postavila pred naju izdatno malico.

»Takole, vidiš, delamo mi »črepinjec« (lončeno posodo imenujejo ljudje »črepinjec«). »A ni tako preprosto in lahko delo, kot bi si kdo mislil. Precej časa potrebuješ preden roko do-

volj izuriš. Ker si pa že videl eno in drugo, bova pogledala še v »ožago«.

Sla sva preko dvorišča v manjši poslopje. Nad okni in vrati je bil zunanji zid ves sajast, prav tako je bila notranost »ožage«. »Tu »žgemo«, je dejal, in mi pokazal peč; ravnou včasih smo končali. Peč se je bila že dovolj ohladila in France je pričel jemati »ožgano« posodo iz nje. Vsak komad je posebej strokovnjaško pregledal, če ni morda zaradi prehude vročine počil. Prijel ga je z dvema prstoma in potrkal s kazalcem desne roke po njem. Posoda, ki je brez napake, ima čist in jasen zvok, ko potrkáš na njo; če je pa počena ali celo volta, tedaj je zvok hrščec. Dostikrat se zgodi, da okdo ne opazi nobene napake, a barva zvoka zanesljivo in takoj pove, da posoda ni za rabo.

Posoda, ki je srečno prestala vročino nekaj sto stopinj in ostala cela, dobi še glazuro.

Razne zadeve iz sodne dvorane

Ljubljana, 20. avgusta.

Sodne počitnice so sedaj formalno končane. Posli se razvijajo v predpisanim krogu in toku. Prave na okrajnem in okrožnem sodišču se pleto kot običajno. Sodni kronist zaznamuje nekatere zanimivosti.

Jemala si je priboljške k hrani

Mali kazenski senat sedaj redno posluje in vodi razprave trikrat tedensko, ko so bile navadno med počitnicami le po dvakrat. Pred tri sodnike je stopila 19-letna Rezika, gospodinja — pomočnica ali kakor jo naziva kratka obtožnica — služkinja. Pri gospej Polđki je za 160 lir mesečno služila že nad 2 leti. Bila je drugače marljiva, toda zadnji čas se je nekam potuhnila. Rezika sama je gospodinjini odpovedala službo, rekot: »Pri vas je premalo dela!« Gospodinja pa je kmalu ugotovila, da se je njena živilska zaloga zelo zmanjšala, da ji manjka do 200 lir denarja in da je izgubila tudi zlata verižica. Rezika je bila osumljena, prijeta in sedaj obtožena zločina tatvine, da je odnesla iz zaklenjene shrambe 5 kg masti, 6 kg fig, 5 kg sladkorja, 20 kg lepe bele moko, 2,75 m lepega šifona in 200 lir gotovine, kakor tudi del zlate verižice. Pred sodniki in v preiskavi se je Rezika kaj čudno zagovarjala, trdeč: »Slabo hrano sem imela. Iz živilske zaloge sem si jemala priboljške.« Gospodinja nasprotno pa je sodnikom povedala, da je Rezika imela obilo hrane in da je isto jedla ko vsa družina. Ni bilo nikakega razločka v hrani. Rezika je bila obsojena na 3 mesece strogega zapora, toda pogojno za 2 leti, ker doslej še ni bila kaznovana.

Zastoj na nepremičninskem trgu

Zemljiškooknjižni urad okrajnega sodišča je v prvi polovici avgusta zaznamoval izredno malo število kupnih pogodb, ki so bile sodišču predložene za izvedbo prenosa lastninske pravice do kupljenih zemljišč in hiš na imena kupcev. Opaziti je znaten zastoj na nepremičninskem trgu. Zanimanje za vile, hiše in druge nepremičnine je zelo ponehalo.

Vzrokov za zastoj zemljiških kupčij je več. Poznavalci nepremičninskega trga zagotavljajo, da

Po meglenih jutrih sončni dnevi

Ljubljana, 21. avgusta.

Začeli so se menla dnevi, ko te bo vsako jutro pozdravila gosta megla kot v pustih, dolgih jesenskih in zimskih dneh. Noči so lepe in jasne. V zgodnjih jutranjih urah pa se vleže nad Ljubljansko kotlino megla in se gosti čim dalje bolj. Najbolj gosta je ob bregovih Ljubljanske na višje ležečih točkah, kot so Golovec ali pa Rožnik, je pa sploh ni in tam že na vse zgodaj posije prijetno sonce. Po mestu in v nižinskih predelih pa se vlačí še do poznih dopoldanskih ur in se le počasi razprši. Šele proti enajsti uri se porazgube zadnje megle.

ln kadar te pozdravi jutraj gosta megla, tedaj lahko s precejšnjo gotovostjo računat, da bo meglenemu jutru sledil lep dan. Saj je ljubljanska megla precej točno vremensko merilo. To vremensko pravilo drži tako za jesenske, pozno poletne in zimske dneve. Vse te dni, ko po jutranji megli posije toplo sonce, je na kopališčih nenavadno živahno. Ljudje prihajajo že zgodaj po kosilu, da čim bolj izrabijo prosti čas in se sonejijo in kopljejo. Da, tudi kopljejo, saj je voda tako topla kot v najbolj vročih poletnih dneh. Velik živ žav je seveda ob bregovih Ljubljance, tudi na Hliriji je vsak dan velik obisk. Na splošno se bo letošnja kopalna sezona končala v veliko zadovoljstvo kopalskih blaganj, saj ga ni bilo menda lepega dneva, da ne bi bila vsa razpoložljiva mesta razprodana. Res je tudi, da imajo kopališke uprave precejšnje stroške, vendar pa bo končni letni obračun znatno ugodnejši kot druga leta.

Predvsem morajo biti lonci in skleda dobro »pocinani«, da so bolj trpežni in lažje jih je osnažiti po končani kuhi. — Ko drugič vzame »robo« iz peči, je povsem izgotovljena in pripravljena za pr-lajo.

Začetek posode je pri glini, konec pa kje na kupu črepinj, kadar jo otroci razbijajo, kar se zelo rado pripeti. To pa mora biti, če bi lončena posoda predolgo vzdržala, ne bi imeli lončarji dela...

Lepo sem se zahvalil Francetu za prijazenost. Obljubil mi je, da me bo ob priliki povabil s seboj kadar bo šel «z doma». »Boš videl, kako je lepo, kadar pridem z vozom lončene posode v vas. Zenske kar planejo name in menjavanje se prične. Posoda damoj za zrnje; mero za mero če je majhna posodica, pa dvakrat namerim. Domov pripeljem polne vreče rži, pšenice in ječmena.«

Voščil sem mu že naprej dober tek nad pogačo, spečeno iz zamenjane pšenice in zapustil prijazen Francetovo domačijo. — A. J.

Ljubljana

Koledar

Danes, petek 21. avgusta: Ivana Fr. Sobota, 22. avgusta: Hipolit.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarnarje: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12; mr. Komotar, Vič — Tržaška cesta.

Mestni trošarinski oddelek zaradi snazjenja svojih uradnih prostorov v Lingarjevi ulici št. 1 ne bo posloval za stranke v petek in soboto, 21. in 22. t. m.

Varujte se bolezenski klie, ki na vsakem koraku strežijo po vašem zdravlju in življenju, ko se nevarnosti najmanj zavedate. Najraznovrstnejše nalezišnje boleznj vam groze ob vsaki uri povsod pri nakupovanju po trgovinah in na trgu, doma pa posebno pri pripravljanju jedi ter pri jedi sploh. Ze smo opisali, kako nevarne prenašalke nalezišljivih bolezni so muhe, predvsem smo pa opozarjali, da je najzanesljivejše varstvo pred nalezišljivimi boleznimi snaga in spet — snaga. Mestni fizikat je že na tisoče ljubljanskih prebivalcev cepil proti nevarnemu tifusu, ki se posebno rad pojavi ob vročini, ko dozoreva sadje. Cepljenje proti tifusu z zaščitnimi tabletami je pa zanesljivo varstvo pred to težko, nalezišljivo boleznijo, poleg tega pa brez kakršnih koli neprijetnih ali slabih posledic. Kdor še ni cepljen proti tifusu, ima do zadnjega dne tega meseca še vedno priliko, da pride na mestni fizikat v II. nadstropje Mestnega doma vsak delavnik od 8 do 10, kjer dobi popolnoma brezplačno za cepjenje proti tifusu potrebne zaščitne tablete. Kdor tablete vzame s seboj domov, naj se natanko ravna po navodilu, kako je treba tablete jemati, da bo cepilni zanesljivo varen pred tifusom. Prvi dan zaužijemo samo eno tableto, druge dneve pa po dve. Zanesljivo pa učinkujejo tablete samo tedaj, če jih jemljemo popolnoma tešči in tudi še uro potem, ko smo eno ali dve tableti zaužili, ne zaužijemo ničesar. Kakor rečeno, pravilno uživanje zaščitnih tablet res zanesljivo obvaruje zdravje pred tifusom, čeprav cepljeni med cepljenjem in tudi po cepljenju ne občutijo prav nobenih neprijetnih ali slabih posledic.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Petek, 21. avgusta: Zaprtó.
Sobota, 22. avgusta ob 17.30: »Poročno darilo«. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol.
Nedelja, 23. avgusta ob 14: »Konto X.« Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol. Ob 17.30: »Vdova Rošlinka«. Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol.
Ponedeljek, 24. avgusta: Zaprtó.

Gioacchino Forzano: »Poročno darilo«. Igra je prijetna zgodbica med mlado farmacevtko in avtomobilistom, ki po naključju zaide v njeno podeželsko apteko. Pripokuje je podan značaj dekleta, ki si skuša s samostojnim delom služiti svoj kruh. Srečanje s tujcem jo privede do usodnega koraka. Glavne vloge Simičeva in Jan, nadalje Nablocka, Plut, Gale, Brezigar, Košič, Bratina, Rakarjeva, Peček, J. Boltarjeva, Vertin in Razlresen. Režija: prof. Sest. Ponovitev v Drami v soboto ob 17.30. Cene zelo znižane od 10 lir navzdol.

Bernauer in Oester: »Konto X«, veselogra o ljubezni in drugih nemodernih rešeh, kot je imenuje avtor. Osrednji lik je vodja odvetniške pisarne Izidor Srakoper, ki zapleta in razpleta konflikte okrog skrivnostnega konta X. Utinkovita vloga komične stroke daje glavnemu igralcu mnogo prilike za razmah. Igra jo Danilo Gorinšek. Režija: Milan Košič. Drama ponovi to delo v nedeljo ob 14, po znižanih cenah od 12 lir navzdol.

Cvetko Golar: »Vdova Rošlinka«, zabavna zgodba o košati kmečki vdovi, ki si hoče na vsak način zmamiti mladega, zastavnega fanta za ženina. Dovtipno in kratkočasno dejanje nudi mnogo razvedrila. Predstava bo v nedeljo ob 17.30, po znižanih cenah.

»Slov. dom« v vsako hišo!

Naročite se
na
Slovenčevo knjižnico
36 izbranih knjig
in še dve prekrasni knjigi za nagrado

Vsaka knjiga le 6 lir. Naročite »Slovenčevo knjižnico« kar z dopisnico na Upravo »Slovenčeve knjižnice«, Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6
Ne odlašajte niti dneva!

Zdravnik gre s križem svet

»Prav zadovoljen sem, da sva se tako dobro pomenila,« je dejal s krotkim in skesanim glasom, ko sem se poslavljala.

Doktor Campston je bil prav vesel zaradi uspešnega razgovora. Dejal mi je, da čeprav bi vse ostalo samo pri obljubi, se bo vsaj za hip lanko predal svojim najlepšim sanjam.

Dva dni kasneje sem od svoje ustanove že dobil pristanek in takoj sem se vrnil k ministrskemu predsedniku Hughesu. Prebral sem mu brzojavko, ki je zagotavljala pomoč pri ustvaritvi zdravstvenega ministrstva, ter mu pojasnil ves načet. Dal mi je vedeti, da se je povrnil k svoji nekdanji bojevitosti, ko je začel s svinčnikom označevati nepomembne odstavke ter tu pa tam ugovarjati, čes, da se mu zdi, da nam je boj proti črvesnim zaradom boljši kot le more biti, je res postavila pred naju izdatno malico.

To je bil zdrav nauk dobrega državnika, a jaz nisem smel dovoliti, da bi me kakor koli prekašal. Zato

sem takoj povzdignil glas:

»Razumljivo je vendar, da je boj proti črvesnim zaradom silno važen, saj vam ravno nudi priliko, da si s tem pridobite zanimanje vsega ljudstva in njegovo pozornost posredno obračate na javno zdravje. Vrh tega pa morate upoštevati, da je Avstralija potrebna velike in izdatne pomoči pri ustanovitvi osrednje zdravstvene službe.«

Ko se je sesul še ta zadnji njegov ugovor je z vsem srcom odobril ves načet.

Naslednji teden je bilo po ministrskem odloku ustanovljeno ministrstvo za zdravje. Vsi delavci so bili navdušeni zanj. Ko smo se nazadnje poslovili od Avstralije, ki nam je bila spočetka tako sovražna, je zvezni parlament izrekel zahvalo Rockefellerjevimi ustanovi, v kateri je zelo laskavo ocenil vse njeno delo.

Še bolj ko Avstralija je Nova Zelandija slovela po tem, da je zadnje pribelžišče belcev. Tudi tu je živelá čisto podobna demokracija in delavski sloji so bili prav tako zahtevni in nemirni. Nekot sem potoval na parniku, ki je pristal v Aucklandu, ko je tam-

kaj ravno izbruhnila velika delavska stavka. Vsako vkrcanje je bilo nemogoče, tako da je moralo več kot tisoč oseb čakati na kopnem. Nobenega blaga niso smeli razkladati; stajkojuči pa so vendarle priznali sveto in nedotakljivo pravico pošte in so bili takoj pripravljeni poštno pošiljke spraviti na suho. Ko pa so opazili da je bilo na poštnih vrečah, nekoliko cementnega prahu, so takoj zahtevali dvojno plačilo za izkrcanje »prašnega blaga«. Ladja in potniki so morali čakati dva dni, dokler ni stavka podela.

Na pravilnik o osemurnem delu so najbolj natančno gledali po pristaniščih. Spominjam se, da sem nekot v Wellingtonu gledal, kako so spravljali na ladjo konje. Drugača za drugim so prevezali s pasom okrog trebuha ter z žerjavom vsakega posebej dvignili na krov. Ko je opoldne odjeknila sirena, so se ročice ustavile in pustili so, da je konj, ki so ga ravno dvigovali, bingljal v zraku celo uro, dokler ni prišla spet zapoved za nadaljevanje dela.

Še bolj ko Avstralija je Nova Zelandija dežela, ki se odlikuje po čudnih zakonih in socialnih poskusih. Vsak poljedelec je bil prisiljen, da je moral slišernemu beraču ali potepuhu, ki je iskal zaposlitve, za eno noč nuditi hrano in prenočišče. Negleda na dohodninske davke, je morala vsaka oseba, ki je imela dohodke, pet odstotkov lastnega zaslužka odrediti skladu za brez-

poselne. Novozelandci so vneti za razne verske navade. Vegetarianstvo se je med njimi močno ukoreninilo. Kljub temu pa imajo svoje muhe. Po pivnicah vidiš troje različnih miz: prve za dobro obklebene osebe druge za delavce in tretje za vojake.

Železnice, tramvaji, telefoni, brzojav, vodne naprave, rudniki, zavarovalnja, naprave za stave pri konjskih dirkah, zastavljalnice, delavske hiše, bolnišnice, denarni zavodi, razsodišča za spore med delavstvom in podjetniki: vse je pod državnim nadzorstvom. Vse je na videz ali pa v resnici služilo javni koristi. Presenetilo me je veliko številno potujočih knjizic, ki sem jih povsod videl, še bolj pa sem se čudil svojemu redu da so ljudje mogli priti do knjig brez najmanjših neprilik.

V Novi Zelandiji je mnogo misijonarjev in upokojenih vojaških in mornariških častnikov. Povprečna prosveta je zelo razvita in odstotek nepismenosti je najmanjši na svetu. Niti kuge niti kuge ne razsajajo po njihovih hišah in malarija je prav redka. Ne kaže ne termite ne divje zveri ne motijo miru na Novi Zelandiji. Rastlin zajedavsk skorajda ni; redki so tudi žuki in mikroorganizmi, ki uničujejo vrtove. Mnogo let je bila Nova Zelandija dežela za najnižjo splošno in otroško umrljivostjo. Njeno zdravstveno ureditve za otroke so stavliali za zgled, ki ga je treba posnemati.

V tem navideznem raju zdravja pa se je rodilo kočljivo vprašanje. Svetovna vojna je pobrala več Novozelancev ko Angležev, a tudi na potovanjih po tujini so bili hudo občutljivi. Ali je torej bilo bolj pametno, da bi se bolj podpirali zdravstvo na Novi Zelandiji, a s tem še bolj izpostavljali prebivalce vnanjim okužbam, ali pa bi rajši v njih krepili odporne sile, da bi se lahko ubranili okužb in bolj varno odhajali od doma.

Noben zdravnik, s katerim sem se o tem razgovarjal, mi ni vedel dati zadovoljive rešitve.

Novozelandska vlada je prav vnelo izpolnjevala svoje dolžnosti do Maorijev, pravih prebivalcev domačinov, ter jim je skušala naklanjati vse dobrih novodobne omike. Bilo je še okrog 72 tisoč prebivalcev, ki so se dobili iz tega plemena, a so bili hkrati najbolj razumni od vseh Polinezijcev. Z delom in napredkom so decela poplačali vsak napor, ki je bil njim v prid.

A skrb novozelandske vlade je šla celo preko deželnih meja. Daleč proti severozhodu je imela posesstvo: majhno skupino otokov, ki jih je raziskovalec Cook krstil po svojem imenu in o katerih so sodili, da so prava domovina Maorijev. Prebivalci na Cookovih otokih niso toliko napredovali kakor Maori, čeprav niso bili divjaško ljudstvo kakor Igoroti in Mori na Filipinih.

Pa še tretjič o »drugem bojišču«

»Izkranje zaveznikov v Evropi bi pomenil drugi, a še večji Dunkerque!«
je dejal nemški propagandni minister

Dr. Göbbels se je na svojem zadnjem potovanju skozi Köln, Aachen in Düsseldorf, kjer se je pogovarjal z ljudmi iz vseh slojev, ki so trpeli zaradi poslednjih angleških strahovalnih napadov, lahko prepričal, kako trdno in nezlomljivo je to preskušeno ljudstvo v svoji neomajni volji, da vztraja do zmage.

Ob svojem obisku je govoril velikim delavskim množicam in iz njegovih trditvev lahko posnamemo nekaj prav tehtnih misli.

Nemško vojskovanje je povsem drugačno od angleškega

Nemško vrhovno poveljstvo se je že od nekdaj ravnalo po važni zamisli generala Schlieffna, da je treba izvojevati si velike odločilne ter izdatne zmage, ki bodo vojno nujno zaključile. V tem se nemško vojskovanje decela razlikuje od angleškega, ki mu je samo do tega, da kje z muko spraska skupaj prav nepomemben enodnevni uspeh, ki se pa pozneje prav tako nujno sprevrže v še večji polom.

Opazovalcu, ki mu je še količjak do resnice, je gotovo jasno, katere osnove označujejo sedanjí vojni položaj. Bitke na svetovnih morjih so bile doslej porazne za zaveznike. Če Churchill danes trdi, da so nemški vojaški uspehi nepomembni, češ da bo Anglija tako in tako dobila poslednjo bitko, je to manj ko obupno smešna misel. V zadnjem času — tako je nadaljeval nemški propagandni minister — zavezniki otročje napihujejo misel o drugem bojišču. Kaj naj bi z drugim bojiščem, ko se jim lomi in drobi edino pravo bojišče na vzhodu, ne da bi mogli kaj pomagati. Razumljivo je, da Moskva svoje zaveznike sili k takemu nastopu, pa čeprav bi bil vsak tak nastop že vnaprej obsojen na polom. Angležem je zares težko, ker Moskva podpihuje londonsko ulico, ki je že sita tolikih porazov. V Washingtonu in Londonu pa se zavedajo, da bi izkranje zaveznikov v Evropi pomenil drug, a še večji Dunkerque. Angleška kramarska vojna taktika je taka, da skušajo svoje klavne sile uporabiti, kjerkoli se jim nudi prilika, a povsod doživljajo enaka razočaranja. Svoje sile stalno cepijo, zato pa ne morejo doseči niti sence nemških zmag.

V posebnem članku »Zbiranje sil«, ki ga je objavil v listu »Das Reich«, pravi dr. Göbbels, da bi Angleži že vnaprej lahko mirne duše opustili vse poskuse v vzhodni Aziji, da bi se tem temeljiteje posvetili Bližnjemu vzhodu ter Zahodni Aziji. A za tako nalogo jim je primanjkovalo moči.

Medtem ko se Nemčija bavi z vojnimi nalogami, se Angleži in njihovi zavezniki izgubljujejo v nebitvenih drobnarijah. Prav lahko bi bilo možno, da bi nemško vrhovno poveljstvo nekaj tisoč letal poslalo z vzhoda na zahod in jih v najbolj strašnih maščevalnih poletih vrglo na Anglijo, tako da bi jo prav kmalu minila volja še naprej strahovati nemška mesta. — A Nemčija tega ne stori.

ker se bojuje za zmago, ne pa da bi v maščevanju cepila svojih sil, kar bi bilo zaveznikom v prid

Po vsem tem je tudi jasno, kaj skuša Anglija doseči s slepim in brezobzirnim bombardiranjem nemških mest, Churchill plačuje rajši na obroke, ko da bi plačal ves znesek za drugo bojišče. S tem bi rad utešil kričanje razdražene ulice, ki ne more preboleti prodornih in odločujočih nemških zmag ter onemogoči vpitje po drugem bojišču. Hkrati pa bi rad omaial voljo nemškega naroda, ker sam ne veruje, da bi mogel nemški vojni industriji zadati količjak resnejše udarec.

Naj v svojem obupu ukrenejo, kar jim drago: Nemčija je pripravljena na vse. Njene sile so tudi na zahodu dorašle vsaki nalogi, saj jih sestavljajo v mnogih trdih vojnih pohodih preskušeni in prekaljeni nemški vojaki.

Svoj govor je nemški propagandni minister zaključil takole:

Ob Panamskem prekopu je treščil ameriški bombnik na ameriški bojni čoln. Izmed 10 članov posadke bombnika je bilo 8 mož ubitih, na čolnu pa štirje mornarji.

Po načrtu španskega prometnega ministrstva bodo v naslednjih 10 letih izdelali skoraj za milijon ton novih trgovskih ladij. Špansko trgovsko brodogradnja ima zdaj le nekaj sto ton nad milijon, ker so v državljanski vojni izgubili mnogo ladij.

»Bahaškemu napihovanju naših nasprotnikov stojimo s hladnimi sreci nasproti. Pripravljene smo na vse. V kakršnem koli številu in kadar koli se bodo prikazali, mi jih bomo znali vredno sprejeti.«

Ker pač ni izhoda iz obupnega položaja, je dodal, je prav umljivo, da sta se Churchill in Roosevelt zatekla k strahovalnim napadom na zahodne nemške pokrajine ter na obalno ozemlje. Prebivalstvo teh krajev zaradi tega hudo trpi. Toda prav tako kakor v pretekli zimi, ki je bila za nemško vojskovanje težka obremenitev, velja tu

Nietzschejeva beseda: Kar nas ne ugonobi, nas krepi

Dodajmo k tem osnovnim mislim, ki jasno osvetlujejo vso vrednost angleškega slepomišenja z drugim bojiščem, še opombe nevtralnih zastopnikov. Londonski dopisnik švedskega lista »Dagens Nyheter« pravi glede tega tole: Ni dvoma, da so veliki uspehi sil Osi v Severni Afriki kar najbolj ugodno vplivali na želje Združenih držav ter Anglije glede drugega bojišča. To mišljenje se opira zlasti na dejstvo, da so ob priliki Molotovljevega obiska v Londonu položaj ocenili pod vidikom, da je Sredozemsko morje pod angleškim nadzorom in to zmotno podmeno tudi postavili kot »Conditio sine qua non« za uspešno in možno uprizoritev drugega bojišča. Vse je sponelo na teje preprosti resnici: če bi angleška mornarica zavladovala na Sredozemskem morju, bi bilo dolgo križarjenje okoli cele Afrike odveč; s tem pa bi se osvobodilo veliko število ladij, ki pa so ravno krvavo potrebne za kako izkranje na evropski celini. Angleško-sovjetska pogodba, ki je vsebovala tudi rusko zahtevo po čimprejšnji vzpostavitvi drugega bojišča, je bila podpisana 26. maja. Ravno tedaj so imeli ko skalo trdno vero v svoj gospodujoč položaj v Libiji, a čudovita usoda je hotela, da se je veliki napad sil Osi začel vprav v noči od 26. na 27. maj, ki je angleške sile pritisnil tja pred vrata Aleksandrije, torej v trenutku, ko se podpisna na vzajemni pogodbi še niti dobro posušila nista. Do tega trenutka se je angleško poveljstvo še zmeraj zibalo v svojih sanjah, a ko je od 300 angleških oklepnih voz pri Knightsbridge ostalo vsega le še 70, je prišlo do velike spremembe tudi v naziranju glede drugega bojišča, toda pogodba je že bila podpisana in Molotov je bil že na poti proti Moskvi.

Velja si tudi ogledati uvodnik švicarske »Neue Züricher Zeitung«, ki meni, da boji v južni Rusiji in po severokavkaskem ozemlju dobivajo veljavo pravih odločujočih bitk, ker si stojita tu nasproti dva velika tekmeča, ki naprezata vse sile. Lahko domnevamo, da je med Moskvo, Londonom in Washingtonom popolno soglasje glede tega, da je treba najprej pomagati Sovjetski Rusiji. Sovjetski tisk je v tem prav jasek, ko stalno poziva vse delavstvo, naj čim več in čim hitreje izdeluje potrebno orožje. Iz tega je možno sklepati, da je tudi Moskvi mnogo več do izdatne pomoči njej sami, kakor pa do kakega sanjskega drugega bojišča, ki bi samo požrlo veliko brodogradnje in vojnega blaga, a ne bi moglo vezati večjega števila nemških čet na zahodu.

Švedinjam je več do kave ko do tobaka

Tudi na Finskem so zdaj uvedli karte za tobak. S tem so se vse tri skandinavske dežele odločile za omejitve tega dražila, kakor so storili v Nemčiji že pred njimi. Samo na Danskem je tobak sedaj še v prosti prodaji. — Prva od nordijskih dežel, ki je uvedla karte za tobak, je bila Švedska. Tu je uživanje bilo omejeno že po 1. maju 1942. Mesečni obrok za moške čez dvajset let stare znaša 60 cigar ali 450 cigaret domačega izdelka. Kdor je bolj vnet za tuje cigarete, se mora zadovoljiti s 180 cigaretami na mesec. Mladenci od 18. pa do 20. leta ter ženske, ki imajo nad dvajset let, imajo pravico samo do polovičnega obroka. Tisti pa, ki se vzdržujejo tobaka, lahko dobijo namesto tega poseben obrok kave. To je oblaš kaj pametno ukrenila: prvič ljudi s tem navaža k manj škodljivemu dražilu, drugič pa preprečuje neogibno prekupčevanje tobaka in kart. Zanimivo je, da se je našlo samo 15 odstotkov takih žensk, ki se niso hotele odpovedati cigaretam. Ostalih 85 odstotkov pa se je rajši odločilo za večji obrok kave, ki je — kakor znano — na Švedskem narodna pijača. V nobeni deželi na svetu se namreč ni popilo toliko kave kakor na Švedskem.

OGLARJEV SIN

POGORSKA PRAVLJICA

SPISAL JOŽE TOMAŽIČ
RISAL JOŽE BERANEK

45.

Tedaj je stara baba pogledala v kotel, iz katerega se je juha kar dimila.

»Kuhaš? Jejmenenca, jej, kako juha diši! Pravijo, da je srnja juha tako zdravilna za stare ljudi. Ali mi je daš v ta-le piskrič?«

Babena mu je pomolela lončen piskrič ter ga željno gledala.

46.

Medvešček zajame iz kotla srnje juhe in ji napolni piskrič.

»Tu imaš srnjo juho,« ji de na glas; po tihem pa si govori: »Do tu je šlo še vse posreči tudi kamnarju in hostniku!«

Tedaj se mu pa nenadoma posveti, odkod babi taka moč. »Saj sama pravi, da je srnja juha tako zdrava za stare kri!« si pravi in ročno zbije piskrič z juho na tla.

V tem trenutku pa jo je stara baba tako naglo pobrisala iz bajte, da je medvešček jedva utegnil pogledati za njo, a že je izginila za pečinami.

Veliko delo ljubezni

Za god žene romunskega vodja, gospe Marine Antonescu, je romunski tisk povečal uspehe romunskega socialnega dela. V letu dni je romunska socialna organizacija, ki je pod njenim vodstvom, pomagala 29.000 družinam, vdovam in sirotam, več ko 15.000 pohabljenecem, 90.000 družinam vpkolicancev, 117.000 bolnikom in več ko 11.000 drugim trpečim. V istem razdobju je razdelila več ko 2 milijona obrokov hrane, spravila mnogo tisočev otrok v otroške domove ter v 150 šolah v Bukarešti uredila javne kuhinje. Romunski listi še posebej poudarjajo, da si je socialno delo le malo pomagalo z državno podporo, marveč da se je kar največ opralo na dejansko sodelovanje prebivalstva. Država je dala vsega 935 milijona lejev kot podporo, a prostovoljni prispevki v denarju in blagu so vrgli več ko 750 milijonov lejev.

Mlini na veter dajejo električno silo

V Kopenhagnu deluje že dve leti neka družba, ki se bavi s tem, da urejuje električne generatorje z mlini na veter. Gre za zelo pripravno zadevo, ki je po svojih dosedanjih uspehih nadkrnila vsa pričakovanja. Veter poganja veterico ta pa poganja dinamo. Električna sila, ki jo potem daje dinamo, je dovolj izdatna da lahko poganja žrpalke, naprave za molžo krav in druge stroje, ki so v rabi v kmetijstvu. V sedanjem vojnem času, ko je pomanjkanje mineralnih olj in goriva povsod precej hudo, so imenito tehnično najdbo toplo pozdravili. Posebno so zanjo navdušeni na danskih otokih, kjer je vse leto dovolj vetrovno in je kmetijstvo glede pripravnih strojev na prav visoki stopnji.

SELMA LAGERLOEF:

77

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

»Saj vem, da ima gospod Schagerstroem namen znebiti se nekaterih posestev, je rekel.

»Pa naj bo, če vi tam dole na rudniku že vse dobro veste,« je odgovoril kraljevi tajnik.

»Da, toliko pač vemo, toda nismo izvedeli, kdo jih misli kupiti.«

»Kupiti?« je vzkliknil kraljevi tajnik. »O kupovanju sploh ni govora. Vse bo razdano v dar pobožnim ustanovam, otroškemu zavetišču, vdovskim bratovščinam in podobnim ustanovam. Toda sedaj moram iti! Jaz sam bom moral sestaviti darilno listino, čim se bodo gospodje tam notri zedinili glede pogojev.«

Knjigovodja Nyman je zazijal in iskal sape kakor riba, ki je bila vržena na suho.

Če se bo vrnil domov s takšnimi novicami, bo gospod Froeberg nedvomno tako razjarjen, da njega, Nymana, ne bo trpel niti enega samega dneva na prijaznem položaju več. Kaj naj stori? Česa naj se loti?

Ravno, ko je mislil kraljevi tajnik skozi odprta vrata uiti izpred oči gospoda Nymana, je knjigovodja skočil za njim in ga prijel za ramo.

»Oh, gospod tajnik, ali ne bi rekli gospodu Schagerstroemu, da moram z njim neodložljivo govoriti. Povejte mu, da je rudniško podjetje Gammal pogorelo.«

»Gotovo, kajpada! Kakšna nesreča!«

Nekaj sekund nato je stal na pragu majhen do kosti shujšani mož bledega obraza z rdeče podplutimi očmi.

»Kaj pa bi rad?« se je kratko in strogo obrnil na gospoda Nymana, kakor tisti, ki ga motijo pri neprijetnem delu.

Zopet je stal knjigovodja kakor ukovan in gotal, ne da bi mogel spraviti iz sebe eno samo besedo. Oh, oh, to je bil Schagerstroem! Postaven in lep mož res da ni bil nikoli, toda na sebi je imel nekaj nepsopisno dobrotnega taktak, ko se je mudil na Kronbaeckenu prežet svojega ljubezenskega hrepenenja. Sedaj pa se je gospoda Nymana pred nekdanjim tovarišem loteval kar strah.

»Kaj si povedal?« je dalje vprašal Schagerstroem. »Je rudnik Gammal pogorel?«

Prav za prav je hotel knjigovodja to malo laž porabiti le za to, da bi se mogel dobiti s Schagerstroemom. Toda sedaj se je naglo odločil, da bo s pojasnilom še za nekaj časa počakal.

»Da!« je rekel. »Gorelo je na Gammalu.«

»In kaj je tam pogorelo? Glavno poslopje?« je odvrnil Schagerstroem.

Knjigovodja je strogo gledal Schagerstroema. Industrijeve oči os imele oster izraz, lasje na sencih pa so se že nekoliko pobelili. »Stanovanjsko poslopje ne zadostuje,« si je mislil, »nak, tukaj bo treba še nekaj dodati.«

»Oh ne, hotel sem, rad bi, da bi bilo samo to, je dejal z žalostnim glasom.«

»Potem je šla tudi kovačnica?«

»Pa tudi to še ni vse. Tudi velika borna rudniška stavba, v kateri je imelo dvajset družin svoje stanovanje, je upepeljena. Dve ženski sta zgoreli, sto ljudi je brez strehe nad glavo. Vsi preživeli si niso rebili drugega kakor golo življenje. Zdi se, da vlada tam strašna beda. Sam je nisem videl, kajti takoj so me poslali semkaj, da bi te odpeljal s seboj.«

»Upravitelj mi o tem ni nič pisal,« je odgovoril Schagerstroem.

»Saj se ne izplača tebi pisariti, je odvrnil Nyman. »Bjoerjesson je prosil gospoda Froeberga za pomoč, toda stari gospod je bil mišljenja, da to presega njegove moči. Tedaj moraš ti sam poseči vmes.«

Schagerstroem je stopil k vratom in pozvonil svojemu strežaju.

»Tako moram na pot v pokrajino,« je dejal. »Reči Lundmanu, naj z vso hitrico pripravi moj voz.«

»Z dovoljenjem,« ga je prekinil Nyman. »Voz gospoda Froeberga stoji s svežima konjema pripravljen pred vrati. Če bi se ti le hotel pripraviti za potovanje, bi se lahko čez nekaj hipov že odpeljala.«

Schagerstroem se je kazal že voljnega, da bi sprejel Nymanov predlog, toda nenadoma je z roko potegnil čez čelo.

»Seja!« je rekel. »To je resnično silno važno. Pred potekom pol ure ne morem stran.«

Toda po mnenju knjigovodja Nymana ne sme Schagerstroem dobiti niti trenutka časa, da bi razdal svoja posestva.

»No ja, pol ure vendar ne bo kaj dosti pomenilo,« je rekel. »Toda za uboge, ki morajo sedaj v jesenskem hladu bivati na prostem, pa je lahko silno hudo.«

»Zakaj morajo bivati sedaj na prostem?« je vprašal Schagerstroem. »Saj je tam vendar velika stanovanjska hiša.«

»Bjoerjesson vendar ni vedel, če jih sme tjakaj namestiti.«

Še zmeram je Schagerstroem okleval.

»Rad bi vedel, ali bi Disa Landberg ostala tukaj, da bi prisostvovala do konca neke seje, če bi dobila takšne vesti.«

Schagerstroem je vrgel Nymanu nemiren pogled. Odšel je v sobano, toda takoj je bil nazaj.

»Povedal sem jim, da moram sejo odložiti do naslednjega tedna,« je rekel.

»Sedaj pa pojdi!«

Nepravilno bi bilo, če bi hoteli trditi, da je imel rudniški knjigovodja kaj posebno prijetno potovanje, ko se je vozil v Schagerstroemovi družbi tja v Baermland. Prav posebno ga je mučila laž glede požara in prav rad bi Schagerstroemu skesan prizna svojo laž, toda upal se le ni.

»Če mu povem, da na Kronbaeckenu ni niti pogoreleev niti brezdomcev, potem se bo takoj obrnil nazaj v Stockholm,« si je mislil. »To je edino, kar ga še utegne zadržati.«